

Szerkesztőség és kiadó-hivatal:

Budapest, V. ker. főút 30. sz.
II. emelet, 18. ajtó,hová az előfizetési pénzek,
kéziratok és fölszólamlások
küldendők.Bérmentellen levelek el nem
fogadtatnak.

Kéziratok vissza nem küldetnek.

SZOMBATI UJSÁG.

ZSIDÓ VALLÁSI, KÖZSÉGI, TÁRSADALMI és KÖZMÜVELŐDÉSI

HETILAP.

Előfizetési díj:

Egy évre . . . . . 6 frt
Fél évre . . . . . 3 „
Negyedévre . . . . . 1 „ 60 kr.
Egyes szám . . . . . 12 „

Hirdetési díj:

Egy kéthasábos petitsor 10 kr
Többszörös hirdetésnél 7 „
Nyilttér sorja . . . . . 20 „
Bélyegdíj . . . . . 30 „
minden beigtatás után.Felelős szerkesztő: **Zsengeri Samu.**

Megjelenik hetenként egyszer.

Társszerkesztő: **Grosz Viktor.**

Tartalom: A nagyváradai hármass zsidóközség. — Rabbi és hitszónok. — A Szatmári körlevél. — Levelezések. — Irodalom. — Különlék — Szerkesztői posta. — Szépirodalmi Csarnok: A halottak napja. — Hirdetések.

A nagyváradai hármass zsidóközség.

Jelige: „Virágos czéigért köt, a ki mérget árul.“

Előre bocsátom, hogy nem haragszom egyik községnek egyik papjára sem, megmondom azt is, hogy a pártoskodásnak nem vagyok embere és soha vitakozásokban részt nem veszek. Fizetem a rám kivetett adót, el-eljárók templomba, mikor kell és avval eleget vélek tenni kötelességemnek mint hitközségi tag. Annál furcsábbnak fog most sokaknak feltűnni azon körülmény, hogy én mégis cikket írok a nagyváradai állapokról. Elmondom annak is okát. Hogy nem az írási viselkedés indított arra, hogy e sorokat megírjam, kitesztzik abból, hogy nevetem nem bigyeztem a cikk alá; hogy nem szándékom valakit sérteni vagy érdemetlenül dicsérni, az e sorokból ki fog tűnni; hanem írom e sorokat csakis azért, mert meggyőződése, hogy mindaz, a mi az utóbbi időben a nagyváradai községe egyikéről vagy másikáról mondatott, nem volt elég tárgyilagos, a mi legrosszabb, nem vonatkozott az összesre, hanem rendesen csak egyik vagy másik pártra. Én mindhárom községről akarok őszintén, személyeskedés nélkül írni, és hiszem, hogy egész nagyváradon nem lesz ember, a ki — legalább magában — nem fogja megvallani, hogy biz az mind igaz.

Kezdjük az orthodox községnél, részint azért, mert koránál fogva őt illeti az elsőség, részint pedig azért, mert arról a községről lesz legtöbb mondandóm; de legfőképen azért, mert a legrosszabbtól leghamarább akar az ember megszabadulni.

Nem akarok rekriminációkba bocsátkozni, nem akarom a mult fátylát fellebbenteni, a szakadás korszakában nemcsak a nagyváradai zsidók, hanem ország-szerre sok más község is hibázott. A nagyváradai orthodox hitközség nagyot vétett, de azon viharok, melyet akkor vetettek, 14 éven át aratták a szelét. Tehát ne is beszéljünk a multról, hanem foglalkozzunk a közelmulttal és a jelennel, a jövőnek a képe aztán ugy is magától lép elibénk.

Lezajlott volt tehát a lárma. A két község kiegyezett, megszűnt volt a harcz és avval a szenvedélyes harag és csak egy lépést kellett volna tennie az orthodox

hitközségnek, csak azt kellett volna megmondania: — Mi felveszünk egy időszerű papot, a ki nem lesz reformer, de nem fog függni Reich Ignácztól és társaitól, ti pedig acceptáljatok egy fiatal hitszónokot, a ki szép magyar szónoklatokat tartson gyönyörű templomokban. Hallgattassátok el orgonákat az isteni tisztelet alkalmával, elég ha esketések alkalmával szól és akkor a mi papunk, a ki az egész hitközségnek főpapja ros-betdin-je lesz egyszersmind — hébe-korba elmegy a ti templomokba és szépen meg fogunk egyezni. A helyett hogy így a három községnek három pap kell, a kiknek mindenike, hogy a nép szája ize szerint beszéljen, a másik hitközségbeli tagokat szidja, kik kölcsönösen szidják egymást és azonkívül a községeknek 5000 frtjokba kerülnek, veszünk egy papot és egy káplánt, a kik kölcsönösen tisztelni és oktatni fogják egymást és hiveiket; a kik megtanítják a népet egymással békében élni, és kik a helyett, hogy azt prédikálnák a szószékről, hogy: „a béke kedvéért nem fogunk feláldozni egyetlen szokáskát sem,“ azt fogják prédikálni: „A béke a világ fentartója,“ és mind ez nem kerülne többé 3000 frtnál.

Tizenkét sakter helyett elég volna négy, öt nagy templom helyett elég volna kettő és az orthodox hitközségre nem háramlanék az a szégyen, hogy miként az most történik szegényebb sorsu gyermekei nem tudnak héberül olvasni, és az összes orthodox fiuk közt nem találni tize, a kik szabadon fordítanak német, vagy magyar nyelvre a bibliát, hanem volnának iskolái. Istenem mennyit nem lehetett volna tenni egy kis jó akarrattal! Igen ám, fogják mondani, de akkor feláldoztuk volna elveinket! Elveinket? Nos édes uraim én ismerem önöket mindnyájukat, tegyék szívükre kezöket, első sorban önök az előjárók, az egy Kurländer Ráfáelt kivéve,¹⁾ a ki csakugyan elvből cselekszik, tegyék kezüket szívükre és mondják, hogy önök megtartják a szombatot ugy miként azt a sulchan áruch előírja? Kérdezem azon urat, a ki oly nagy szerepet játszik önöknél — ugy tudom, hogy tuvekö, — hogy elvből cselekszik-e az t, hogy önökkel tart? holott önök azt igen jól tudják, hogy ő minden szombat délután a Lloydban fent kártyázik s pipázik. Kérdezem a maguk gabejétől,

¹⁾ Ezen állítás, ugy hiszszük, egy kissé túlzott, mert szerintünk hihetetlen, hogy a föntnevezett elvű férfiú veje, ki tudunkkal a néhai híres makói rabbi fia, ne tenné azt elvből, a mit cselekszik. Szerk.

a kinek az üzlete a zsidótemplom közvetlen közelében van, és ő azt éveken át szombaton nyitva tartotta, mind addig, míg az új pap megérkezett. És kérdem tovább önöktől előljáró urak, hogy nem igen jól tudják-e önök, hogy a nagy többség az önök pártjából szombaton szivarozik? Hogy ne tudnák, hiszen önök ott vannak velük az „Ujvilág“ mellékszobáiban a „Zöldfa“ játékszobáiban és ha önök azt tudják és tudták, — pedig tudták, — hát elvből cselekedtek-e önök, mikor annak a hitközségnek a nyakára hoztak egy papot, a ki azt mondja: „Arra, a ki szombaton szivaroz, nem pazarlom szavaimat, mert az nem tartozik többé a zsidóság kötelékébe.“ E szerint az orthodox hitközségnek nagy része, sőt előjáróinak nagyobb része nem tartozik a zsidóság kötelékébe. Kérdezem, elv volt-e hát önöknél az, a mit tettek? Felültek biz önök egy embernek. Ez az egy ember pedig törököt fogott önökkel, mely most viszi önöket. Viszi pedig önöket anyagilag és szellemileg az örvény felé. Anyagilag, mert először nem volt még elég, hogy van önöknek két templomuk, a melyeken most is ott van az óriási költség, adósság, kellettett építeni „esketési pavillon“-t, olyan csodabogárfélt, melyre bátran kérhetnének privilegiumot, mert az ilyen egész Magyarországon még hirről sem ismernek.²⁾ Nem volt elég a régi paplak, hanem most már új házat kell a papnak építeni, mert a városban sehol sem akarnak lakást neki bérbe adni, mert naponta 100—120 bachur lábatlankodik ott, a mit egyetlen házi ur sem enged meg. Aztán hozott ez a pap nyakukra 120 bachurt, kiknek élmezése, ruháztatása bizton csak az önök zsebéből fog telni. Aztán kell neki iskola, a hol „jüdisch“ beszéljenek, mert minthogy ő nem tud magyarul, a gyermekek pedig nem tudnak németül, neki pedig kisebb gondja is nagyobb annál, mintsem magyarul tanulna, a gyermekeknek kell tanulni „jüdisch“ beszélni. Ez még csak az első negyedév. Hol fog ez végezni? Az önök zsebei kiürítésén. De az még hagyján, ha nem öli meg úgy önökben, mint gyermekeikben a szellemet, a hazafiasságot; vagy nem a hátramaradottság netovábbja az, mikor Nagyváradon egy pap a szó székéről beszélve a néphez nem talál alkalmasabb tárgyat mint azt, hogy: „ne hordjanak szombatnapon pálczát magukkal“? A pálczával kezdte és mivelhogy a pálczának két vége van, nem tudhatjuk hol, és mivel fog végződni. És a mi hazafiasságát illeti, csaknem fogják akarni elhíttetni azt, hogy abban valami nagy hazafiság rejlik, mikor a pap direkt csak azért akar iskolát életbe léptetni, hogy a bibliát ne magyar nyelvre, hanem zsargon németre fordítsák?

Megengedem: Fuchs rabbi ur nagyon derék, őszinte, következetes ember: szóval jellem, mely nem hajlik sem jobbra, sem balra. Neki elvei vannak és az elvekből nem enged lealkudni; bir mindazon erényekkel, melyekkel egy orthodox zsidó papnak birnia kell, ha — Lengyelországban lakik, de nem Nagyváradra való, azt érzi ő is, érzik már önök is, csak hogy szégyenlik nyiltan bevallani, az az egy ember a ki önöket minden

három évben felszokta használni más más célból, felhasználja önöket még most is, de nincs olyan hosszú, a melynek vége ne volna és ez sokáig nem tarthat, mert vagy önök unják meg a dicsőséget vagy — a mi Fuchs rabbi ur jelleménél fogva sokkal hihetőbb — ő hagyja itt önöket.

A második község a status-quo-ante. Itt az arány épen megfordítva áll mint az orthodoxoknál. Az orthodoxokból ugyanis egy időszerű pap csinálhatna valamit, mert úgy számra nézve, mint intellectualis műveltségüket tekintve, valóban diszére lennének bármely hitközségnek, a status-quoistáknak pedig épen igen kitűnő liberalis korszerű, művelt papjuk van, hanem e paphoz község kellene. Kunstadt rabbi méltán foglalhatná el Európa bármely papi állomását, mert ő egyesít magában mély tudományt, szabadelvűséget és hazafiságot, hanem a mint mondom, nincs községe. De reméljük, az igazságos ügynek nem szabad elvesznie. A status-quo hitközségnek roppant ellenségei vannak. Kezdve a legkisebb orthodox „jüngl“ től egészen fel a főispánig mind ellensége; hogy miért? azt könnyen megmagyarázhatja magának minden ember, a ki tudja, hogy nem csak vallási hanem politikai pártok is léteznek Magyarországon, az orthodox községben; pedig az a bizonyos egy ember, nem akar meghalni „kereszt“ nélkül.

Hanem a status-quo hitközségnek nincs mitől félnie, mert a legrosszabb esetben is szívesen befogadja őket a haladópartí hitközség, magára vállalva minden terheiket és Kunstadt rabbi ur a haladó partí zsidóságnál olyan jó hirnek örvend, hogy a hitközség mindég szerencsének fogná tartani magának őt mint rossben-dint acceptálhatni.³⁾

Most áttérek a haladó partí községre. Hát bizony legnagyobb sajnálatomra, erről a községről sem tudok valami sok jót írni. Megáldotta az Isten e községet oly tagokkal, a kik úgy szellemi, mint anyagi vagyonnal bőven rendelkeznek. Nincsen az egész hitközségben őt olyan ember, a kire azt mondhatnák, hogy nem intelligens ember, de nem kap soha tevékeny előljáróságot. A hetvenes évek kezdetén volt egy elnökük, a kinek fogalma sem volt a zsidóságról, úgy, hogy például, mikor az új templomot építették ő nem talált abban megbotránkoztatót, hogy a kupola gombot sebuoth első napján huzzák fel és az indolencia oly nagy volt, hogy ezt az elnököt háromszor egymás után választották meg. Utána következett a megboldogult dr. Pollák Hermann. Alatta pedig az elégtelenség oly nagy volt, hogy több előkelő tag megtagadta az adófizetést és a szó szoros értelmében kiütött a strike. Aztán jött a jelenlegi elnök, a ki kitűnő bankdirektor, hanem igen — hogy is fejezzem már ki magam — igen hanyag elnök. Kitűnő társalgó, szeretetre méltó ember, nagy fináncz kapacitás, de a hitközségi elnöki helyet nem tölti úgy be, a hogy kellene.

Pedig nem vagyunk mi közkatonák, ha van vezérünk! Példa volt rá a templomépítés. Mutassanak meg

²⁾ A bélyeg megkimélése céljából jó volna, ha a nagyváradí orthodoxok a budapestiekkel együtt folyamondnának a privilegiumért, mert ezek is építettek hasonló pavillont. Szerk.

³⁾ Czikkirő alig sejti, hogy az általa oly nagyra tartott rabbinak mennyire árt dicsérete által; hisz az orthodoxok aligha fogják e dicséretet előnynek betudni a pozsonyi dynastiából származott, szerintük tévutra került rabbinak. Szerk.

egy 180 tagból álló hitközséget, a mely lelkesítve egy szónoklat által, összeüljön és 80,000 forintot jegyezzen egy templom építésére. Aztán nálunk nincs az elnök isolálva, mert vannak olyan férfiak mellette, kik tudnak valamit keresztül vinni, ha kell. Példa volt rá az Adler Ignác ur által tervezett és keresztül vitt adóssági törlesztés, mely szerint sikerült ily rosz, kedvezőtlen időben 4—5 év alatt az adósságokat lefizetni. Aztán nincs itt valami véres száju ellenzék, mely az előjáróságot ez üdvös intézmények létesítésében gátolná. Ellenkezőleg, épen az a mi bajunk, hogy miként a Mátyás restjei legrestebbje még felszólalni is restek vagyunk, pedig mi felettünk is ég a fődél; betegek vagyunk biz mi, még pedig nagyon. Van gyönyörű szép templomunk, de egész éven át alig tudunk minjant összekaparni, ha csak pénzert nem veszünk embereket, kik naponta eljárjanak imádkozni a templomba; szombaton pedig ugyancsak keresni kell hét embert, a kiket a thórához felhivhassanak. Van főkántorunk, másodkántorunk, két kardirigensünk, orgonistánk és vagy husz kardalnokunk, e személyzet legkevesebbet számítva kerül a községnek 4000 frtjába; ugyan kinek énekelnek a kántorok? Kinek szól az orgona? Ugyan mi vonzná valamely más hitközséghez tartozó tagot hozzánk, ha már ráun az orthodoxra? Talán iskoláink, jótékonyági intézeteink, rendes látogatott isteni tiszteletünk, híres szónokunk? Jellemzésül, hogy mennyire restek vagyunk mi, szolgáljon a következő episod. Néhai Haas Gottlieb, nem tudom, 5—8000 frtot hagyott a községnek oly képen, hogy ezen összeget szegény iparosok közt mint kamat nélküli kölcsönt osztják ki. De minthogy attól is lehet tartani, hogy egy olyan embernek találnak adni 5 frtot kölcsön, ki nem lesz képes fizetni, és így azt a kezelő bizottságnak kellene aztán megtéríteni, inkább parlagon hagyják a pénzt majdnem tíz év óta. Ugy hiszem, hogy ehhez nem kell már kommentár. Hanem remeljünk. Reméljük, hogy épen e napok más lendületet adnak községi életünknek. Ugyanis tegnap óta dr. Kohut Sándor pécsi hitszónok időzik köztünk. Egy esküvőre hivatott ide, „Kleine Ursachen, grosse Wirkungen.“ Velem sokan remélik, hogy ezután már nem sok esküvő lesz templomunkban, a hol nem ő osztja az áldást.⁴⁾

Rabbi és hitszónok.

Annyi vitás s részben teljesen megoldatlan kérdés egy felekezet hitéletében sem merül fel, mint a zsidókéban. Gyakran oly dolgok fordulnak elő, a mikre nézve még praecedens is alig létezik. Mintha évszázadokon át nem fejlesztették volna a zsidók vallási intézményeiket, minden

⁴⁾ Közöltük a fenti cikket egész terjedelmében, mert minden szavából a jóakarát és békeszeretet sugárzik vissza; de az egyes kitételekérti felelősséget cikkiróra kell hárítanunk már azért is, mert mi sem a váradi községet, sem annak tagjait nem ismerjük s így nem is tudhatjuk, mire céloz cikkiró, midőn egyes személyekre irányozza fegyverét. Egyre azonban mégis megteszszük megjegyzésünket, t. i. azon óhajára, hogy dr. Kohutot hívják meg a váradi rabbinatusra. Nevezett rabbi nem csak a váradi, hanem bármelyik magyarországi községnek válnék diszére; de ép azért fölteszszük róla, hogy a váradi község meghívását, bármily előnyös föltételek mellett történnék is az, vissza fogja utasítani. Miért is cserélné el a pécsi békés és egységes községet, mely szamban fölülhaladja a váradit és intelligentiában valamint vagyoni tekintélyekben sem áll hátrább amannál, egy háromsággá vált, zilált viszonyok közt levő községgel? Szerk.

lépten nyomon akadályokra bukkannak, a mik egyrészt a teljes elévülés bélyegét hordják magukon, másrészt csak is azért látszanak létezni, hogy legyen min czivódni s özszeveszni. Ilyen megoldatlan kérdés az, valjon a hitszónok rabbi-e vagy nem?

A hitszónoki hivatal az ujabbkor szüleménye s kétségkivül a keresztyén hitélet sarja, jóllehet nem tagadható, hogy a régi „magid“ tiszte egészen megfelelt a hitszónoki hivatalnak, csakhogy e tisztet rendesen a rabbi maga végezte és végezi és csak kiveteles esetekben egy alatta álló személyre volt ruházva.

Magyarországban a jelen században csak egy ily „magid“ volt s pedig Pozsonyban, hol a rabbi maga inkább a talmudtanulók oktatásával, mint a községi tagok erkölcsstanításával foglalkozott; de az említett „magid“ nem rég történt elhalálózásával e hivatalt ott is végkép eltörölték, mert a jelenlegi rabbi valószínűleg hivatalbeli köteletségének tartja első sorban azok oktatásáról gondoskodni, a kik e hivatalt önmagokért s nem másokért dotálják.

A zsidó rabbi, kit sem püspök, sem consistorium nem szenteli föl, bizonyos képesítési vizsga alapján lesz azzá, a mi; vagy több rabbi képesíti az illetőt e hivatalra, vagy a létező theologiai főiskolák egyike. Ilyen iskola most több van Európában s tudvalevőleg nálunk is; de a mienk csak ez évben fog először képesítő vizsgákat tartani. A ki tehát akár az egyik, akár a másik uton és módon megszerzi a papi képesítést, az rabbi s mind azon functiókat végezheti, mik e hivatallal járnak, tehát a hitszónokit is: Hitszónok, a ki egyszersmind rabbi nem volna, nem létezik. Mondják ugyan, hogy a boroszlói seminarium egy időben képesített ilyeneket is, de zsidó fogalmak szerint az ily képesítés non sens.

A mondottakból kiderül, hogy a rabbi hitszónok és vice versa és e név viselésére már képesítvénye folytán van feljogosítva. És daczára ez igazságnak mégis előfordult nem rég R.-Komáromban, hogy az ott már husz év óta működő jeles hitszónoktól, dr. Schnitzer Ármintól, daczára annak, hogy képesítésén fölül az előjáróság maga is megtisztelte e czimmel, — néhány egyén e czim viselése ellen óvást tett.

Nem hiszszük, hogy az illető protestálók csak egyetlen egy érvet is tudnának óvásuk mellett fölhozni; hisz itt Budapesten hasonló eset volt, a mennyiben az itteni hitszónokok egyike következetesen a rabbi czimet viselte s nyomban a többiek is utánozták és csak azután adta meg a község mindnyájának e czimet. Pedig itt Budapesten még csak volna valahogy értelme a dolognak, mert itt több tagból álló rabbi collegium van s ha dr Meisel még él, csakis ő mint a rabbinatus feje volna e czim viselésére jogosítva. De ott, hol az illető egy maga van a hivatalban és mind azon dolgokat maga végezi, mik a rabbi hatáskörébe esnek, föl nem foghatjuk, hogy lehet tőle e czimet megtagadni.

Jó lesz tehát, ha a protestálók ezt a dolgot egészen elfogulatlanul fontolóra veszik s nem ragaszkodnak holmi elavult jichusz intézményekhez, miknek mai napság semmi létjoguk nincsen. Dr. Schnitzer tudtunkkal egyike a haza kiváló magyar érzelmű zsidó papoknak, a ki eddig is községének diszére vált. Ne keserítsék őt tehát el ily kicsinyes és minden erkölcsi haszon nélküli szörszálhasogatásokkal, mert ezzel csak hálátlanságot tanusítanak az illetők papjuk ellen, a kinek községök igen sok jót és szépet köszönhet.

A szatmári körlevél.

‡ A főváros törvényhatóságának jogügyi bizottsága, melyhez a czimben megnevezett körlevél véleményezés végett utasítva volt, mint a lapokban olvastuk, a napokban befejezte ez ügy tárgyalását és mint az ország vezérmunicipiumának ily fenkölt szellemű tagokból álló bizottságtól másképp várni nem is lehetett, ezen körlevelet egysze-

rüen tudomásul venni javasolta. Mint a javaslat indítványozója, dr. Darányi Ignác, orsz. képviselő és bizottsági tag kifejté, a bizottság a be- és kivándorlási ügynek törvényhozás útján való szabályozását szükségesnek látja ugyan, de mindazon által nem ezen incidensből óhajtja e kérdést megoldása felé siettetni.

Bár a dolog lényegére nézve és még alakjára is teljes megnyugvással fogadhatjuk ezen javaslatot, mely kétségkívül a fővárosi bizottság majdani határozata is leend, még sem hallgathatjuk el azon nézetünket, miszerint a szátmári currendával megindított egész mozgalmat minden irányban — még antisemitikus szempontból is — teljesen fölöslegesnek tartjuk; fölöslegesnek tartjuk pedig azért, mert a cél — ha ugyan igaz — más egyéb nem lévén — és eziránt az ország zsidósága még az Istoczystákkal is egyetért — mint az orosz zsidók honunkban való megtelepedésének megátlása, nem látjuk be újabb törvénykezési actus létesülésének szükségét, minthogy az ezen bevándorlást s bármely bevándorlást a már létező törvények alapján is meggátolhatjuk. Ugyancsak akár az 1871. XVIII. és 1876. V. és VI. ugyszintén az 1879. L. községi, illetve honosítási törvények — egyéb itteni argumentatiókra ki nem ható intézkedéseken kívül — a megtelepülés és honpolgári jogszerzés egyik kardinalis föltétele gyanánt azt követelik, hogy bárkinek, ki a magyar honpolgárjogot megszerezni óhajtja, a szt. István korona területe egyik községének kötelékébe okvetlen felvétetnie kell.

Szabályozzák az idézett törvények a felvétel módozatait az ez iránti föltételek taxative való felsorolásával. Ki van mondva mindenütt, mely esetben tagadható vagy nem tagadható meg a községi kötelékbe való felvétel. Nem akarjuk az idézett törvények idevágó rendelkezéseit, már csak idő- és helyszüke miatt sem, itt felsorolni; utaltunk reájuk s bárki utalásunk fonalán meggyőződhetik arról, hogy ezen törvények elég emeltyüt hagytak a községeknek arra nézve, miszerint — mire a törvényhozó a tizenkilenczedik század utolsó ötödében alig gondolt — ezen törvények alkalmazásával, egyetlenegy orosz zsidónak sem kell megadniok e megtelepülési jogot, miből folyólag a honpolgári jogra sem tehet szert.

Ugyanis ezen szerencsétlen bujdosók egyike sem bir azon formalis kellékekkel, minőkkel egy magyarországi községbe magát felvétetni óhajtónak birnia kell: egyikök sem hozta magával az orosz államkötelékből való elbocsátatásának acta szerü bizonyítványát, hacsak sebeit és koldusbotját nem akarjuk annak tekinteni. Egyikök sem birja bebizonyítani, hogy bizonyos időre az őt felveendő község terhére nem fogna válni. De nem folytatjuk tovább, elég volt rámutatnunk azon magától kinálkozó alapra, melyen sarkalólag valamennyi bevándorlótól a községi kötelékbe való felvételt s így impliciter az állampolgárságot meg lehet tagadni. Száz szónak is egy a vége: Szatmár „hat eine offene Thüre ingerannt.“ Ha egyebet nem óhajtott, mint a mit pártoltatni kíván, akkor óhaja már rég teljesült a létező törvényeink alkalmazásának lehetősége és szükséges keresztülvitele által.

Ez volt a kérdés, quid jurisa; máskép áll az azonban a quid humanis szempontjából. Eziránt Szatmár ne busuljon; az összes orosz zsidók exodusa nem fog az ország kincstárának még egy batkájába sem kerülni, azon ország kincstárának, mely ország közös terheit törvénytelenül az ötvenes évek óta, törvényesen 1867 óta, tehát de facto harmincz év óta évenként 100,000 forintokat és összesen millió forintokat fölülmuló összegekben növelte és növeli a montenegrin és bosnyák menekültekre oly fényes eredménynyel (?) és annyi hála aratásával (?) . . . kidobott pénz. Mi magyar zsidók, kik hazánk minden érdekével összeforrtunk, sajnáljuk, hogy Göthe szerint: Man merkt die Absicht und wird verstimmt — szavakkal, jelen esetben éppen Kölcsey megyéjének kell szólanunk, hogy azon megye gyűléstermében indult meg ezen idétlen alkalomhajzászat, mely megyében már husz évvel előbb, mielőtt még

20,000-nél több zsidó honvéd kelt volna a haza védelmére, a zsidóság mellett legmelegebben szólalt fel azon Kölcsey, kinek hymnusát az ország legtöbb zsidó templomban és minden magyar ajku zsidó iskolában imaként zengi Jehová-jához a hazai zsidóság öregje és apraja.¹⁾

LEVELEZÉSEK.

Nagyvárad, 1882. május 7.

Tisztelt szerkesztő ur!

Az izr. haladó hitközség kitünő vendége, dr. Kohut Sándor, pécsi főrabbi az általunk már jelzett hitszónoklatot tegnap délelőtt a Czion-templomban, a nagy közönség óriási részvéte mellett tartotta meg.

Már jóval 10 óra előtt ugy a templom hajóját, mint a két karzatot zsufolásig megtöltötték az érdeklődők, kik között a haladó hitközség teljes számmal megjelent előkelőségén kívül ott láttuk városunk számos más felekezeti polgárát is, többek közt Sal Ferencz polgármester urat, Bika Simon gör. kel. esperest s a reformatus egyház lel. készét. Sőt mi több, az orthodox hitközség is képviselve volt néhány kiváló tagja által, kik feszült érdeklődéssel hallgatták végig a szónoklatot.

Dr. Kohut 11 óra körül kezdett szónokolni s daczára annak, hogy szónoklata csaknem másfél órát vett igénybe, fejtegetéseit mindvégig a legosztatlanabb figyelem kísérte.

Bevezető szavaiban köszönetet mondva a hitközség előljáróságának és „öreg barátjának“, dr. Ehrlich rabbinak a szíves meghívásért, áttért szónoklatának tulajdonképeni részére s a szentírásnak mult heti szakaszát a jelen alkalommal felolvasottal összekapcsolva, az „általános emberszeretet és jogegyenlőség“ jelmondatait választotta szónoklatának alapjául.

Azon nyilvánvaló tendenciából, hogy a zsidó vallás alapelveit különösen az utóbbi időkben ért tudományos és kevésbé tudományos támadások ellen megvédelmezze, fényes dialektikával előnkbe vezette kifogyhatlanul hosszú sorát a zsidó vallásbölcseleőknek s ezen koruk díszére szolgált bölcseleők tanainak rendkívül szellemes paraphrasisával kimutatta, hogy mindazon támadások, melyek a zsidó vallást állítólagosan exkluziv jellegénél fogva sujtják, homlokegyenest ellenkeznek az igazsággal. A „sokat ócsárolt“ talmud nyomán kifejtette szónok, hogy a zsidó vallás zászlótartói már akkor, midőn más nemzetek a vallási és nemzeti türelmetlenség fékvesztett szenvedélyének rabjai voltak, a vallási és nemzeti egyenjogúság leglelkesebb szószólói valának, ugy, hogy azok, kik épen a talmudból akarják ennek ellenkezőjét kimutatni, bizonyára nem sokban különböznek a zsidó vallás ama középkorbeli ellenségétől, ki tudvalevőleg a talmud alatt egy öreg zsidót értett.

Osszevetve most a zsidó hitbölcsek ezen felfogását vallásról, erkölcsről és jogról, azokkal, melyeket más nemzetek hajdan és jelenleg a zsidók irányában tanusítottak és tanusítanak, szónok mély elszomorodással konstátálta, hogy ugy a középkor barbár észjárása, mint a XIX. század civilizációval szaturált gondolkodás módja messze elmaradt az előbbiektől mögött, sőt a napjainkban szerzett tapasztalatok még a középkor borzalmaikat is feledtetik velünk.

¹⁾ A fenti cikk válaszul szolgálhat mindazon megyéknek, melyek a szóban levő körlevelet pártolni határozták, de különösen Somogy megyének. h l N e m e s J ó z s e f, bőszentai lelkész, Istóczy szellemétől elragadtatva oly invektivákba bocsátkozott, melyek nemesak lelképásztor, hanem bár mely más pásztor szájába nem illenek. Mi a lelkészeket tanult embereknek szoktuk tartani s mint ilyennek tudnia kellene mindegyiknek, hogy az emberi társadalom minden tagja rang- és hitkülönbség nélkül, ha hivatását kellően betölti, hasznára van a társadalomnak. Nemes ur sem mint lelkész, sem mint ember nem viselte magát nemesen s kár volt, hogy Jankovics főispán csak egy szót is vesztegetett ezen emberre, illetve az általa a gyűlésben terjesztett idétlen eszmére. A haladást sem Nemes lelkész, sem elvtársai nem fogják megakasztani, hadd dühöngjenek hát, hisz művelt nemzetünk nem fog sem nekik hasznokodásukért a Kaposvárott kivított győzelemmel más elégtételt adni. Szerk.

Egy pár a tudománnyal megtömött Németországot, az antisemitismus e szülőföldjét illető éles megjegyzés után szónok az oroszországi eseményekre tért át, s könyvekre fakasztó vonásokkal ecsetelte azon szerencsétlen 1¹/₂ milliónyi hitsorsos megható sorsát, kik honfitársaik a legemberietlenebb bánásmódban részesítenek. Nagy Britanniát kivéve a népek összetett kezekkel nézik az Oroszországban előforduló irtózatot eseményeket és szónok szerint ezért éppen hazánknak, mely tolerancia tekintetében mindig kivált a nemzetek közül, kellene megragadni a nemzetközi beavatkozás iránti kedvezményezést. Szónok beszédének végén elő is terjeszti azon pozitív indítványt, hogy a helybeli izr. hitközségek vallási és politikai pártszínezet nélkül forduljanak küldöttségileg a miniszterelnökhöz, ki egyuttal képviselője is a városnak és kérelmezzék a miniszterelnök útján, hogy a legilletékesebb helyről hangozzék el végre a tiltakozás az oroszországi kegyetlenkedések ellen.

A közönség, mint már említettük, a szónoklatot elejétől végig a legfeszültebb érdeklődéssel kísérte s a beszéd végén általános volt a vélemény, hogy dr. Kohut az ország legkitünőbb hitszónokai között kétségbevonhatlanul első helyen áll. Alakja impozáns és megnyerő, organuma stentori és az olvadákonyságot azért még sem nélkülözi, úgy, hogy a Czion-templom példátlanul rossz akusztikája dacára sem volt hallgató, ki beszédjéből akár csak egy szót is elveszített volna és a mi előadását illeti, szónoki hős nyelvi tökély tekintetében dr. Kohut a modern hazai hitszónokok példányképét képezheti. Szóval mindent egybevetve, szerencsét lehet kívánni azon hitközségnek, mely e minden tekintetben kiváló hitszónokot magáénak nevezheti.

Vasárnap két esketést is végzett a Czion-templomban, mely alkalommal az érdeklődő közönség úgy megtölté a tágas imolát, hogy azt így zsufolva még soha nem láttuk. Dr. Kohut itt bebizonyította, hogy nemcsak mint hitszónok áll első helyen, de alkalmi beszéde is kekedtség, mély gondolkodás s tömörség tekintetében a legkitünőbb szónokok körébe sorozza. Este a „Fekete Sas“ nagytermében ülték meg Fried Mór és Kornheiser Eszti kisasszony egybekelési ünnepélyét s itt Auspitz ur egy felköszöntővel alkalmat vett magának, Kohutot, mint a nagyváradi izr. hitközség főabbiját fölköszönteni, Kohut most a toasztirozában remekelt, humoros s szép hasonlatokban gazdag felköszöntőjében reményét fejezte ki az iránt, hogy az intelligens hitközség rövid idő alatt mint az országban első fogja megérdemelt helyét elfoglalni. Tegnap délután 3 órakor a hitközség tagjai értekezletet tartottak, melyben egyhangulag elhatározták, hogy Kohutot meghívják rabbinak s e célból a tudós férfit megkeresték. Ha a helybeli congressusi hitközségnek sikerülne a kitünő szónokot, a mély tudományu talmudistát s orientálistát megnyerni, úgy nemcsak a hitközség nyerne egy oly rabbit, kire méltán büszke lehet, de társadalmi életünk is gazdagabb lenne egy kedvelt alakkal. Délután 5 órakor Reisman Mór hitközségi elnök ur szöjlőjében a község előkelőbb tagjai kedélyes összejövetelt tartottak, mely alkalommal remek félköszöntők mondattak.*)

Kassán. 1882. május 7-én.

Tisztelt szerkesztő ur!

Végre valahára megindult városunkban is a régen várt mozgalom. A déloroszországi üldözéseknek és mészárlásoknak mind sürűbben érkező irtóztató hirie az Alliance izr. Unio“ mind sürgetőbb és kétségbeejtőbb segélykiáltásai elhatottak végre mihozzánk is és felriaszták hitközségünk tagjait is a közönyösség bénító álmából. Anyahitközségünk nagyműveltségű derék elnöke, dr. Kain D. (a boldogult congressus egyik kiváló tagja) állott a mozgalom élére s tegnap délelőtti 11 órára hívta össze a Kassán lé-

*) A miut lapunk zártakor értesülünk, félig bizonyos, hogy dr. Kohut a nagyváradi rabbi állomást elfogadja. Szerk.

tező valamennyi hitközségek tagjait. Meg is jelentek szép számban. A tisztikar megválasztatván, Dr. Kain köszönetet mondott erélyes, ssabadelvű kormányunknak, hogy náunk Magyarországon eme századunkat meggyalázó antisemista mozgalmat már csirájában elfojtotta, azután szép, szívreható, nagy szónoki tehetségéről tanuskodó szavakban adta elő e gyűlés szomorú indokait és célját, különösen hangsúlyozván azt, hogy ily eminenter zsidóügyben senki pártállását érvényre juttatni ne igyekezzék, hanem mutassuk meg legalább ez egyszer, hogy bár szertartási kérdésekben meghasonlottunk egymással, külellenséggel szemben Izrael még is egy maradt, s egy szív egy lélekkel sietünk elgázolt hitsorsosaink segítségére és gyámolítására. Alig hangzott el a fényes eloquentiával és valóban mély érzéssel elmondott beszédnek utolsó szava, mintha csak nehezen várták volna, hogy a szíveikben felkeltezt érzetet a nemes tett válthassa fel, a szép íge testet öltött s öröm sugárzó arczczal csak úgy tolokodtak az elnök asztala elé könyöradományait letenni. Ki is tettek ám magukért valamennyien! Alig egy negyed óra alatt ott hevert az asztalon 500 frt. Különös elismerést érdemelnek Brody Fülöp, Feldheim Károly, Weinberger Mór urak, kik 50—50 frtot adományoztak és így mindenki כפי אשר תשת ידו. Ez eredménynyel azonban még be nem értük. Dr. Geiger, fiatal, jeles ügyvéd indítványára még egy 10 tagú bizottság neveztetett ki, melynek föladatává tétetett, házról házra járni és folytatólagosan beszédni a könyöradományokat azoktól is, kik elfoglaltságuk miatt a gyűlésen jelen nem lehettek. Bizvást remélhetni, hogy legalább 1000 frtot Kassáról elfogunk küldhetni. Fölösleges mondani, hogy a főérdem derék elnökünket illeti, ki a gyűlést oly finom tapintattal és szokott ügyességgel tudta vezetni. P. ירבו כמותו בישראל!

I R O D A L O M.

Megjelent és beküldetett szerkesztőségünkhöz:

A babyloni talmud. az áldásmondatokról. Fordította és magyarázó jegyekkel elátta dr. Klein Gyula szigetvári főrabbi. Zilahi Sámuel budapesti könyvárus bizománya. Ára 1 frt. A feltűnést okozó munkát legközelebb bővebben fogjuk ismertetni.

Írályfeladványok tára mintapéldákkal és a legszükségesebb iránytani szabályokkal leánynevelő-intézetek, elemi- és felsőbb népiskolák növendékei számára, készítette Knopfler Sándor néptanító. Első rész 200 feladvány az elemi népiskolák alsó- és közép osztálya számára. Második javított kiadás. Ára 20 kr. Kladya Lövy Adolf, Sátoralja-Ujhely. — A szerző sokkal jobb nevet szerzett a tankönyv irodalomban, mintsem dicséretünkre szorulna; mind a mellett meg nem állhatjuk kimondani, hogy az előttünk álló művecske módszeres berendezésre és tapintatos válogatottságra egyaránt ritkítja párját, miért is legjobb lélekkel ajánljuk a tanítósnak.

KÜLÖNFÉLÉK.

Lapunk technikai akadályok miatt késett el.

— **Az orosz zsidók fölsegélésére** Bécsben megindított gyűjtésekhez Rezső trónörökös és Stefánia főherczegnő 500—500 forinttal járultak!

— **Az esztergomi zsidó község** gyűjtést indított meg az Oroszországból kiűzött zsidók segélyezésére s mind hirlik eddig is szép összeg gyűlt össze.

— **Bosnyák zsidók.** A londoni „Mansion House“-bizottság küldöttei b. Montague és dr. Ascher, kik minap Tiszánál is jártak, Bécsbe érkeztek, hogy a kormányval az orosz zsidóknak Boszniába való letelepülése fölött értekezzenek.

— **Zsidó altengernagy.** Ő felsége a király a zsidó valásu báró Oesterreicher P-t a hajdani Tegethof által elfoglalt altengernagyi tisztségre nevezte ki. Tudunkkal nálunk zsidó nem viselt még ily magas katonai rangot.

— **A zsidó anyakönyvek** rendetlen vezetése Beregmege törvényhatósági bizottsága által tárgyalatván, az országgyűléshez felirat határozatot intézten, melyben kérelmeztetik, hogy a zsidó anyakönyvek egyöntetű vezetése törvényhatóságilag szabályoztassék; addig pedig míg ez megtörténhetik, rendeletileg állapittassék meg az egész országra kötelező eljárás mód.

— **Antisemita jelvény a tőzsdén.** A tőzsde f. hó 4-én szokatlan árucikk került forgalomba. Nem egyéb az, mint ezüsből készült csecsebecse, mely akasztott lengyel zsidot ábrázol. A csecsebecsét antisemita jelvényül használják Berlinből importálták hozzánk, hat hét forintot adtak érte csak azért, hogy az e réven begyűlt összeget az Oroszországból kiűzött zsidók segélyezésére fordítsák.

— **Az Oroszországból kiűzött zsidók** mellett bizonyára világszerte föl fog szólalni a humanismus. Párisban, Londonban, Berlinden. Bécsben, Budapesten, Aradon s hazánk még több más városaiban bizottságok alakultak, melyek a kivándorlásra kényszerített orosz zsidók javára gyűjtenek. Pécsen a tudós Kohut rabbi szólalt fel a zsidók mellett.

— **Jótekokyczélú sorsjáték.** A nagy-kanizsai „Kisednevelő Egyesület“ ovodáinak berendezése és biztosítása céljából felsőbb engedélylyel ezüst sorsjátékot rendez, főnyeremény 1000 frt értékű 12 személyre való ezüst asztali készlet, 303 nyeremény van 5000 frt összeg értékben, egy sorsjegy ára 50 kr. Huzás 1882. decz. 31 én lesz hatósági ellenőrzés mellett. A humanus célra való törekvést méltányolva, a nemesszivü emberbarátok szives pártfogásába ajánljuk. Sosjegyek kaphatók minden póstahivatalban, lotógyűjtődékben, vasuti- s gőzhajózási állomásokon és szerkesztőségünkben is.

— **Az orosz zsidók fölsegelésére** alakult párisi bizottság első gyűjtőive 420,405 frankot mutat ki, mely összegben Rotschild testvérek 200,000, S. H. Goldschmidt 30,000, özv. Rothschildné 25,000, Stern 20,000, Charles Heine 15,000, De Camondo 15,000, Heimer 15,000, Cohen d' Auvers 10,000, Anonymus 10,000, Remach H. J. 6000, Rothschild Salamon báró 5000, Bordai 5000, Henri Bamberger 5000, Goldschmidt Lipót 5000, Kann S. E. 5000, Bischofstein Ferd. 5000, Hollender Jos. 5000. Offenheimer N. B. 5000, Seligmann testvérek 5000. Anonymus 5000 stb frankot adtak. A föl hívást Izidor és Zadok főrabbi továbbá Rothschild, Cohen d' Auvers, d' Camondo, Erlanger, Goldschmidt S. H., Kann S. E., Königvader, Kohn Edvard, Marcisse Leven, Charles Vetter, Eugerie Pereire és Seligmann W. irták alá.

— **A mint Bécsből írják,** több előkelő polgár szövetkezett, az oroszországi üldözött zsidók nagyobb mérvű segélyezését mozdítsák elő. Egy nagy iparos volt ez eszme kezdeményezője. ki nem rég személyesen Oroszországban járt és alkalma volt azon nyomort, mit a zsidóüldözések idéztek elő, tapasztalni. A tudósító hozzáteszi, hogy valamint a nagy iparos, nemkülönben szövetséges társai, igazhitü katolikusok. III. Sándor czárt nagyon meghatotta, midőn arról értesült, hogy az orosz zsidókért az egész világon koldulnak. Dicsérendő a czárnak ez indulata, de nagy tiszteletére válnék, ha fejedelmi parancsával ezen gyilkosságok- és rablásoknak véget vetne. De még erről mitsem hallott a világ.

— **Gladstone** az oroszországi zsidó üldözések kérdésében most is azt az álláspontot foglalja el, melyet már egyszer, a baltai iszonyatosságok e-ött kifejtett, hogy tudniillik az orosz kormánynál való felszólalás a bajt csak annál nagyobbá tenné. Így az alsó-ház egyik ülésében Sir Charles Dilke külügyminiszteri államtitkár, Worms báró kérdésére válaszolva azt mondá, hogy nem tudja, valjon az Egyesült-Államok a zsidók érdekében lépéseket fognak

tenni a pétervári kormánynál. Az angol kormány azt hiszi, hogy hivatalos felszólalásnak inkább kedvezőtlen, mint kedvező eredménye volna.

— **Zsidóüldözések Oroszországban.** Bródi ből jelentik május 8-ról. A város telve van oroszországi menekülőkkel. Jelenjegy mintegy 4000 van itt, 1600 pedig Lembergbe ment. A segélyző-bizottság szakadatlanul dolgozik. Kétségkívül tömeges bevándorlást várhatnak. A menekülők közt egy katonaszökevény is van. Tegnap a 11. ezredből Rodzivilovnál husz zsidó katona szökött át a határon. A szökevények egyenruhában jöttek. Ma ismét 200 emigrans utazik innen a vasuton a londoni segélyző-bizottság költségén Amerikába. — **Prága,** máj. 2. A „Politik“-nak egy bécsi sürgöny jelenti: Az itteni orosz követségi körökben beszél, hogy Oroszország az orosz zsidók érdekében való és az 1863-ik évi lengyel fölkelés érdekében tett beavatkozáshoz hasonló tényleges diplomáciai közbelépést udvariasan bár, de határozottan visszautasítaná, minthogy ez Oroszországnak belügye. — **Pétervár,** máj 2. A miviszterbizottságban ma tárgyalta a belügyminiszter által a zsidókérdésben javaslatba hozott „ideiglenes“ rendszabályokat Ezek a „Golosz“ szerint fenálló törvényekbe nem ütköznek, de nem is képesek azokat megváltoztatni. A zsidó kérdésben megalakult bizottság javaslatát azonban a birodalmi tanács elé terjeszteni kell. — **Lemberg,** máj 4. „Pol. Corr.“ jelenti: Ama többször hangoztatott aggodalom, hogy az Oroszországból kivándorló zsidók, nevezetesen az aggok és betegesek Gácsországnak terhére lesznek, alaptalan. Jóllehet az Oroszországból való kivándorlás várakozáson felül nagymérvű, ugyannyira, hogy az angol segélybizottság helyettesei, a mint látszik, működésök horderejét kevésre becsülték, ezek mégis késznek nyilatkoztak minden kivándorlót korukra való tekintet nélkül, tovább szállítani, s e kötelezettségeknek, mint a hatóság által vezetett nyilvántartási jegyzékből kiviláglik, eddigelé ieljesen meg is feleltek.

— **Jubilaeum.** Kohn Salamon, bpesti hitoktató a mult napokban ülte meg harmincz évi működésének jubileumát, mely alkalomból az izr. hitközség elismerő okmányyal, tanítványai pedig üdvözlő irattal tisztelték meg. E lapok felelős szerkesztője, ki szintén egykor tanítványa volt, szívből osztozkozik többi tanítványainak kívánságában.

— **Az aradi izraelita hitközség tisztelt tagjainak.**

Tisztelt és szeretett hitsorsosok!

A felvilágosodás és a haladás századának végén, melyben a polgárosult államokban az emberszeretet magas eszméi a legnagyobb diadalra jutottak, Oroszországban újra feltámadtak minden rémületei ama durva időknek, mely mindörökre elmultnak látszott.

Az ottani hitsorsosaink vallásuk miatt üldöztetnek, vagyonuk raboltatik, házaik felgyujtatnak, vagy más módon elpusztittatnak, férfiak és nők, gyermekek és öregek kegyetlenül bántalmaztatnak és lakhelyeikről elűzetnek, és a durvaság és a vallásdüh ezer meg ezer ártatlan áldozatai hajlék nélkül bolyongnak, a nyomornak és a kétségbeesésnek kitéve.

De az egész művelt világban a rémület hangja és megdöböntő vészkiáltás hangzik fel s a mélyen megsértett emberiségi érzület sugallatára minden művelt állam valláskülömbőség nélküli polgárai egybesereglettek az embertelenül üldözöttek támogatására.

A mennyire emberek ily irtóztató szerencsétlenség közepette segíthetnek, az eszmék tisztáztattak s a segélyzés nagy műve biztosított az által, hogy az Oroszországból kiutasított szegény hitsorsosaink lehetővé tétetik Amerikába kivándorolni és ottan letelepedni, hol a szabadság szárnyai alatt új életet kezdhetnek és a törvény óalmát élvezni fogják.

Most elérkezettnek tartjuk azon időpontot, melyben bebizonyítanunk kell azon mély részvétet, mely szerencsétlen orosz hitsorsosaink irtóztató sorsa és szenvedései felett lelkünket áthatja, és hogy részt

vegyünk azon segélyműben, mely javukra Európa és Amerika legtöbb államaiban folyamatban van.

A hitközség képviselősege tehát mai napon tartott rendkívüli közgyűlésében elhatározta, hogy e célra a tisztelt községi tagok közt pénzgyűjtést rendez, melyet a hitközség mint testület 500 o. é. forinttal megnyit. Továbbá fölkéretnek a hitközségben fennálló jótékony-egyletek, hogy a segélyművet erejükhöz képest megfelelő nevezetes összegekkel támogassák. A pénzgyűjtések eszközésére bizottság küldetett ki, mely Lustig Adolf ur elnöklete alatt Bing Ede, Hecht Manó, Pollak Adolf, Schwarz Simon, Schwarz Zsigmond és Sonnenfeld József urakból áll.

Midőn a képviselősege a fent érintett határozatokat a tisztelt hitközségi tagok tudomására hozza, felkéretnek ezek, hogy minden alkalommal tannított áldozatkészségüket e szent célra szánt bőséges összegek adományozása által is bebizonyítani sziveskedjenek, hogy teljesítsék a humanitás és a hitsorsosi szeretet parancsát, a miért a szerencsétlenek köszönetében és a Mindenható áldásában részt veendek.

Az aradi izr. hitközség képviselő testületének 1882. évi április hó 30-án tartott rendkívüli közgyűléséből.

Hirschmann József,
hitközségi elnök.

Rosenberg Lipót,
jegyző.

— **Trieszti Általános Biztosító Társaság.** Mai számunkban közöljük a Trieszti Általános Biztosító Társaság 1881-re szóló zárszámadásait, melyekkel az intézet ötven évi üzleti tevékenységét zárja le. A hozzánk beküldött évi jelentésből a következőket emeljük ki: A díjbevételek a lefolyt évben a tűzbiztosításnál 519,504 frt 05 krral szaporodtak, a szállítási biztosításnál 76,276 frt 46 krral, a jégbiztosításnál 260,522 frt 69 krral, az életbiztosításnál 139,733 frt 07 krral, s így az összes szaporodás volt 996,036 frt 27 kr, a mi által az 1881-ki díjbevételek az 1880-ki 10.131,109 frt 19 krral szemben 11.127,145 frt 46 krra emelkedtek.

Az életbiztosítási üzletágban biztosított összeg a lefolyt évben 2.498,008 frt 96 krral emelkedett, 1881. decz. 31-én tehát 65.607,654 frt 36 krra rug.

A tűzbiztosítási osztály díjkötvény-tárczája 1.805,068 frt 43 krral szaporodott s most 15.481,256 frt 03 krt tesz ki.

Az üzlet nagy terjedelmével arányban, az intézet tiszta jövedelme is rendkívül kielégítő sőt fényes volt.

Az A. mérleg, mely a tűz-, jég- és szállítási biztosítást foglalja magában, 910,192 frt 05 kr tiszta jövedelmet mutat ki és pedig 184,901 frt 11 krt a tűz, 314,623 frt 61 krt a jég, 93,955 frt 24 krt a szállítási biztosítás után, 246,271 frt 11 krt mint a tőkék jövedelmét, s 70,442 frt 88 krt mint különböző értesítés fölöslegét.

Az életbiztosítási üzletet magában foglaló B. mérlegben 319,841 frt 35 kr. nyereség mutatkozik és pedig 124,446 frt 84 krt mint tiszta biztosítási üzlet eredménye, 195,394 frt 51 kr, mint a tőkék jövedelme, a tartalékok kamatja s különböző értékesítések gyümölcse. Ehhez járul még a jelzálogosztály 132,158 frt 17 kr tiszta nyereség, úgy, hogy összes nyereségkép 1.362,092 frt 47 kr. mutatkozik.

Ennek azonban csak fele osztatik fel, míg a többi a tartalékok szaporítására fordittatik, melyek a lefolyt évben 1.070,472 frt 82 krral szaporodtak, minek folytán a társaság részvénytőkéjéből s készpénztartalékából álló biztosítékul szolgáló alapok 28.014,437 frt 38 krra emelkedtek.

A tartalék rendkívül szaporítására fordittatott a jégbiztosításból eredt nyereségek fele is kerek 160,000 frttal, mely e veszedelmes biztosítási ágból későbbi években eredhető veszteségek fedezésére van hivatva.

A kárfizetéseknel 1881. 29,049 káreset után 7.646,628 frt 11 kr, a társaság ötven évi fennállása óta 150.987,942 frt 87 krt fizettetett ki, a melyből hazánkra 64,359 káreset után 25.980,418 frt 80 kr jut. A biztosítási intézmény áldásos működésének s annak, mily jelentékeny tényező abban

a Trieszti Általános Biztosító Társaság ékesen szóló bizonyítékai e számok. Forma tekintetében a közölt zárszámadások szintén kifogástalanok.

A vagyongazdálkodás elválasztása, az elemi biztosítási ágazatok közt egyfelől s az életbiztosítás közt másfelől, teljesen megtörtént s a mérleg ez által áttekinthetőség s világosság tekintetében is csak nyert.

A társaság tőkési a legelővigyázatosabban helyezték el s kielégítőleg jövedelmeznek.

Az elhelyezés fő tételei: ingatlanok s jelzálogok	10.858,881·39.
Kölcsönök tulajdon életbiztosítási kötvényekre	1.830,421·44.
Értékpapírok	8 237,321·50.
Készpénzállomány az intézetnél s a banknál	1.850,127·38. stb.

A kamatozó vagyon a múlt évben többel mint másfél millióval szaporodott, az értékpapírok árfolyam-ingadozásának fedezésére szolgáló tartalék 61,300 frt 19 krral emelkedett s ez idő szerint 561,346 frt 22 krra rug. Ebben a névértékben törleszthető papírok, melyek decz. 31-én névértékükön felül jegyeztettek, csak névértékükön vannak fölvéve, a mi ujabban 75,084 frt 50 krral tartalommal felel meg.

A jelentékeny tartalék ez óvatos és előrelátó összegyűjtése egyrészt a biztosítékoknak szolgál a lehető legteljesebb garanciákkal, másrészt pedig a részvényest nyugtatja meg tőkéjének kevésbé kedvező évben is biztos kamatozása iránt.

Az osztalék 1881 re minden, 315 frttal befizetett részvény után 270 frank aranyban.

Szerkesztői posta.

B. G. Dombóvár. A könyv postára tétetett. Köszönjük szives figyelemzését. Sziveskedjék a lapot ismerősei körében terjeszteni.

Dr. W. S. Pozsony. Nem sziveskednék bennünket hébe-korba az ottani eseményekről értesíteni? Igen lekötöznék bennünket. A lapot elküldtük.

Schn. B. Rájecz. Köszönettel vettük, de mert vezércikknek szántuk, a jövő számra kellett halasztani. Két részre osztjuk.

R. A Szombathey. Nem kapta meg levelünket? Kérjük az egyiket vagy a másikat.

K. R. Pápa. A szerkesztőnek cserepéldányt küldöttünk; kérdezd meg, hogy elfogadja-e a cserét. Mindenesetre küld el a lapot, ha valami érdekes lesz benne. Tudom, van jaggatás Izraelben.

B. M. R.-Komárom. Mi megtettük a magunkét; bár csak foganatja volna.

Dr. P. A. Kassa. Kívánsága szerint cselekedtünk; még a többi fölemeltetteknek is elküldöttük. Nem volna szives az illetőkkel ördekünkben beszélni?

A. M. Szigetvár. Nem kapta meg több ízben küldött levelezési lapjainkat?

Kl. S. Szeged. Annyira el vagy foglalva, hogy többszöri kérelmünket nem érsz rá teljesíteni?

R. M. Keszthely. Szerezzen ott valami jó levelezőt!

St. L. Nagyvárad. Köszönjük b. figyelmét, hárman is megküldték.

St. J. Léva. Magán levelünk megy.

SZÉPIRODALMI CSARNOK.

A halottak napja.

Kompert Lipót után Grosz Victor.
(VII. Folytatás.)

Az ebéd és az asztali hálaima elvégezte után Löw Jakab hirtelen elhagyta ülőhelyét és jelt adott a hazaindulásra.

Ekkor Jakab fiatal nejét karonfogva, ipához közeledett. „Atyám,” szóla s meglátszott, hogy komoly mondani valója van, „könyörüljön meg rajtunk, ... Mindent jóvá akarunk tenni . . .“

„Jóvá tenni?” viszonzá Löw Jakab feltűnő gunnyal, anélkül, hogy vejét egy tekintetre is méltatta volna. „Gyermekem úgy sem fog utánam „kadischt” mondani . . .“

Ezután Eszthert karján ragadta . . .

„Jöjj kedvesem!” s töredelmes hangja most elárulta,

hogy eddigi magatartása csak mesterkélt volt. „Jöjj, térjünk vissza csendes magányunkba. Mire várjunk még? Öt gyermeket már eltemettünk, a hatodik most követi azokat! Gondold már most, hogy elhagyottan fogunk mindketten elhalni senki sem lesz mellettünk, legfeljebb egy jámbor asszony vagy a szent szövetség egy tagja. De mit törödsz velem? Majd egy alapítványt teszünk és akkor csak akad egy árva gyermek, ki évfordulókor kadischt mond utánunk . . . És most menjünk Eszther! . . .“

Nem akadályozhatta meg, hogy Eszther leányához vissza ne rohanjon.

„Blümele!“ kiáltá fájdalomtelt hangon.

A két nő hosszú ideig szorosán átölelve tartotta egymást, míg végre Eszther kibontakozott gyermeke karjaiból . . .

Egy órával később Blümele férjével együtt, a kelenyével megrakott kocsin, már Prága felé tartott. Az óriási hegyek felől hűvös szél fújt, körülöttük egy tág és hóval borított táj terült el. Az utszélen a fák dermedtek voltak fehér öltönyeikben, mit a tél, mint valamely könyörületes tolvaj, zöld lombtakarójuk helyett, rájuk dobott. Midőn a kőhalom közelébe értek, hol az ut ketté ágazik, az egyik északra Szászországnak, míg a másik Prágának vezetve, Blümele egy alakot látott, mely az est kétes homályában a hófehér háttérből nagyon is feltűnő volt. Ugy látszott, mintha Blümelének intett volna és hosszú végtelen karjait feléje nyujtaná . . .

De a kocsi gyorsan elrobogott mellette, mert az ut itt igen lejtős volt.

Mellőzzük mintegy hét év törtéretének elbeszélését! Szükkeretű történetünkben az alatt úgy sem történt egyéb, minthogy egy szegény anya öt gyermekeit követte a sirba, hogy Löw Jakab egy öreg, elhagyott és keményszívű ember latt — és hogy Blümelének még hírét sem hallották.

Eszther, leánya lakodalma után egy hónapra rá meghalt. A megzavart házibékesség okozta bu, vagy az elveszett leánya utáni oltatlan vágy, ölte meg? Ama irtóztató éj óta mi az engesztelő nap után következett, bensőleg meg volt törve, az élet már nem talált benne forrást, melyből új nedvet szívhatott volna. Midőn érezte, hogy utolsó órája közeledik, megparancsolta a „jámbor asszonyoknak“, kik már több éjen át virrasztottak nála, miután végfeloszlását minden órában várták, hogy a szobából távozzanak és magához intette férjét.

„Löw Jakab!“ mondá, miközben nagy nehezen felemelkedett és a már csaknem kihült kezével férje kezét megragadta, „tedd meg utolsó kívánságomat. . .“

„Tudom Eszter, hogy mit akarsz mondani.“ válaszolá szomorúan . . . „tehát jobb ha nem szölsz.“

„Bocsáss meg neki Löw Jakab! Könyörülj rajta“ kéré és az izgatottság tündöklő pirja boritá el futólagosan sápadt arcját.

„Eszther, ne beszélj többet!“ viszonzá Löw Jakab szomorodott szívvél. „Hazugságot adjak veled a túlvilágba utiköltségül? E gyermek igen nagyot vétett ellenem!“

„Mégis különös!“ gondolta kis időre Eszther, mi közben ismét kis erőhöz jutott . . . „Hogy épen azon szülők haragszanak leginkább gyermekeikre, . . . kik maguk okozták, hogy gyermekeik nem olyanok, mint lenniök kellene.“

„Eszther!“ mondá Löw Jakab.

„Hadd beszéljek férjem! Ugyis az utolsó. Én állítá som mellett maradok. Te rontottad el, mert nagyon is gyorsan és készületlenül vezetted a hiúság útjára . . . és én Löw Jakab . . . én egy gyenge nő voltam! Nekem nem igen tetszett, hogy Blümelének oly férje legyen, kit a világ ki nevet . . . ezért hallgattam . . . és hallgattam, mit nem szabad lett volna! Ezért repedt meg szívem . . . De mit akarsz a gyermektől? . . . Bocsáss meg neki Löw Jakab, bocsáss meg. . .“

„Eszther, nem lehet!“ felelé gyengéden Löw Jakab, de határozottan.

Egyszerre csak halk hangon mondá Eszther:

„Löw Jakab! mond most meg, ha még valami mondani valód van . . . már nem soká tart . . . De be ne bocsásd a „jámbor asszonyokat!“ . . . Nem akarok idegent látni körülöttem . . .“

Löw Jakab megborzadt, és: „Halljad Izrael. Isten, a mi Istenünk, egyetlen Isten“ lélekemelő imát rebesgette! mit Eszther is alig hallható hangon utána mondott. Midőn a mellékszobába a jámbor asszonyok e felkiáltást meghallották, beléptek, Eszthernek vihardulta vérző szívére éppen akkor szállt az örök nyugalom és béke!

Csak idegen nem! Hisz ép ezt óhajtottá Löw Jakab! Csak idegent nem! Semmit, mi a szívnek közönyös és távoli, semmi olyat, mi pénzzel és szép szavakkal megvásárolható . . . és ez volt Eszthernek is utolsó szava! Nem akarta, hogy maga körülötte idegen legyen!

(Folyt. köv.)

„A párisi cipőhöz.“

Valódi orosz bagaria csizmák,

Vizhatlanságáért jótállás.

Schwarz József.

Károly-körut, Károlykaszárnya 17. szám,

ajánlja gazdagon felszerelt cipő gyári raktárát nagyban és kicsinyben, saját készítménye által legjobb és legolcsóbb árunak elismerve, alapított 1866. évben.

Hölgyek számára:

Kommod cipők finom bőr vagy ebelasztíngból	1 frt 20 krtól 1 frt 50 krig
Divatos kommod cipők bőr vagy ebelasztíng vagy csokorral vagy diszitással	1 „ 70 „ 2 „ 20 „
Regatta legfinomabb oberlasztíng divatos és elegans	2 „ 40 „ 2 „ 60 „
„ finom szalon-lakból úgy szinte eberlasztíng vagy kesztyű bőrrel legujabb készítés	2 „ 70 „ 2 „ 90 „
Eberlasztíng zúgos topán rámas talppal 6“ magas szárral	3 „ 40 „ 4 „ — „
Legfinomabb kesztyűbőr topán Szalonlak boricékkal 6“ magas szárral	4 „ 50 „ 5 „ — „
Igen finom zerge vagy Chagrin topán 6“ magas szárral	3 „ 40 „ 3 „ 90 „

Urak számára:

Kommod cipők igen finom bőrből	— „ 90 „ 1 „ 20 „
Legfinomabb mainzi borjubőr zugos topán	4 „ — „ 4 „ 50 „
Borjubőr topán erős kettős talppal munkások számára	3 „ 50 „ 3 „ 80 „
Regatta Lak vagy borjnkidből	4 „ — „ 4 „ 50 „
Szalonlak vagy borjukid zugos topán divatos és varrott talppal	4 „ 50 „ 5 „ — „
Zerge vagy Chagrin topán erős talppal	4 „ — „ 4 „ 50 „

Legnagyobb választék fi-leány és gyermek cipőkben, ugyszinte legdivatosabb ránczos csizmák mindenféle nagyságban. Vidéki megrendelések mérték vagy mintaczipő szerint utánvét mellett pontosan teljesítenek. A t. cz. közönség saját érdekében kéretik „A Párisi cipőhöz“ címet figyelembe venni. Részletes árjegyzék bérmentve beküldetik.